

97/76

Buller 26/11

97/76

HALSSAAK.

O.P.A.

4, 448.

In the Supreme Court of South Africa
In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

(APPEL) DIVISION)
AFDELING).

APPEAL IN CRIMINAL CASE.
APPEL IN STRAFSAAK.

A. RANTHLA + 10

Appellant.

versus/teen

DIE STAAT

Respondent.

Appellant's Attorney R. N. C. Respondent's Attorney _____
Prokureur van Appellant Prokureur van Respondent

Appellant's Advocate 1. Klopper Respondent's Advocate CDHO, J. C.
Advokaat van Appellant D. BOTHA Advokaat van Respondent

Set down for hearing on _____
Op die rol geplaas vir verhoor op

(O.P.A.) 5/10
Cassim T. L. L. L. at Feb. 1976
Mr. Klopper 14:00 - 10:30
Mr. Botha 10:30 - 11:00
Mr. Nel 11:00 - 11:30

C A V

Ward die normale appil afgevoer
Mitgesaak per
11/11/76

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

1. ANDREW RANTLHA

2. PETRUS DISEKO

en

3. EDGAR MBOLEKWA

Appellante

teen

DIE STAAT

Respondent.

Goram: TROLLIP, MULLER et KOTZÉ, ARR.

Verhoor: 1 November 1976

Gelewer: 26 November 1976

U I T S P R A A K

KOTZÉ, AR. :

Appellante 1, 2 en 3 (hierna onderskeidelik beskuldigdes 1, 2 en 3 en gesamentlik die beskuldigdes genoem) het saam met 'n vierde beskuldigde voor M.T. STEYN, R.

en twee...../2

en twee assessore in die Oranje-Vrystaatse Provinsiale Afdeling
 tereggestaan op 'n aanklag van moord en vier aanklagtes van aan-
 randing met die opset om ernstig te beseer. Die akte van be-
 skuldiging formuleer die aanklag van moord as volg:-

"DEURDAT die beskuldigdes op of omtrent die
 7de dag van Oktober 1974 en te of naby
 die Bloemfontein-Gevangenis, in die distrik
 Bloemfontein, wederregtelik, onwettiglik
 en kwaadwilliglik vir SPEELMAN MZEBENZI
 aangerand het deur hom toe en daar met
 skerp voorwerpe en/of 'n mes te steek en
 hom toe en daar en daardeur 'n noodlottige
 wond, besering en letsel toegedien het,
 van welke wond, besering en letsel die ge-
 noemde SPEELMAN MZEBENZI gesterf het te
 die Pelonomi-Hospitaal in die distrik
 van Bloemfontein, op die 7de dag van Okto-
 ber 1974; en aldus het die beskuldigdes
 wederregtelik, onwettiglik en kwaadwillig-
 lik vir die genoemde SPEELMAN MZEBENZI
 doodgemaak en vermoor."

Die oorblywende aanklagtes lê die beskuldigdes dit ten laste
 dat op dieselfde tyd en plek "die een of ander of almal van
 hulle" vir George Ntsoeu, Johannes Raphalala, James Koetla en
 Shadrack Wanga (hierna gesamentlik die klaers genoem) met die

bovermelde...../3

bovermelde opset aangerand het. Beskuldigdes 1, 2 en 3 is skuldig aan moord sonder versagtende omstandighede bevind en ter dood veroordeel. Beskuldigde 4 is onskuldig bevind aan moord en al vier van hulle is onskuldig bevind op die oorblywende aanklagtes. Beskuldigdes 1, 2 en 3 kom met verloff van die Regter a quo in hoër beroep slegs teen hulle skuldigbevindings ofskoon die toegestane verloff ook die vonnisse behels.

Die beskuldigdes, die oorledene (Speelman Mzebenzi), beskuldigde 4 en die klaers was op 7 Oktober 1974 en reeds voor dit gevangenes in die Bloemfontein Gevangenis en op gemelde datum was hulle saam met ongeveer 50 ander in sel 8 aangehou. Om ongeveer 4.45 nm. het die gevangenisowerhede, nadat iemand die alarm gesein het, die sel binnegetree en dit in 'n warboel gevind. Die oorledene het bebloed en bewusteloos op die vloer gelê. In die sel is minstens negentien wapens, waaronder platgeslane sinkplate, knipmesse, metaalskroewe, spykers, 'n gebreekte metaaldeksel van 'n toilet waterbak, 'n gebreekte deksel van dieselfde aard ens., gevind. Die oorledene het later

dieselfde...../4

dieselfde nag in die hospitaal te Pelonomi gesterf. 'n Nadoodse ondersoek het aan die lig gebring dat daar uitgebreide wonde oor die hele kop en gesig van die oorledene was wat waarskynlik deur "stompgeweld" en "skerpgeweld" veroorsaak was. Daar was ook twee indringende wonde op die regter lendegebied. Daar was ook bloeding om die brein met gelokaliseerde kortikale breinkneusings wat in direkte verhouding gestaan het met die uitwendige geweld. Daar was ook skeure van die lewer - die gevolg van "stompgeweld" van buite op die buik of borskas toegepas. Die Hof a quo het tereg op die getuienis bevind dat die oorledene se dood hoofsaaklik veroorsaak is deur

"Stompgeweld wat onder andere die breinbloeding, lewerskeuring en inwendige bloeding veroorsaak het en is die beserings deur skerp instrumente veroorsaak, slegs 'n terminale faktor, wat die oorlewingskanse van die oorledene verswak het en dus tot sy dood bygedra het maar wat nie op sigself sy dood tot gevolg gehad het nie."

Abednego Tiger, die hoof ooggetuie namens die

Staat, het vertel hoe 'n aantal bendes hulle in die gevangenis

groepeer.../5

groepeer. Volgens hom is daar o.a. die twentysix, twentyseven en twentyeight groepe (hierna onderskeidelik aangedui as groepe 26, 27 en 28) wat daarna streef om met messe gewapen te wees en die big five groep wat beskou word as "tronkspioene" wat inligting aan die owerhede oordra. Daar is ook ander groepe en onverbonde prisoniers. Op 7 Oktober, nadat die prisoniers in die namiddag in sel 8 toegesluit was, het beskuldigde 1 opdrag gegee dat daar teen die muur se kant vir die big five groep plek gesoek moet word. Die lede van hierdie groep, waarvan daar 9 of 10 in sel 8 was, en waarvan die oorledene 'n lid was, het toe hulle matte en komberse daar neergeplaas en gaan sit. Beskuldigde 1 (die leier in sel 8 van groep 26) het toe vir sy "soldate" (d.w.s. beskuldigdes 2 en 3 - onderskeidelik lede van groepe 26 en 28) aangesê om vir die onverbonde groep (waarvan die getuie een was) teen 'n ander muur plek te soek. Dit het so gebeur en die onverbonde groep het ook gaan sit. Die lede van groep 26 het toe in 'n sirkel (of "sekumba" op gevangnistaal) gaan sit en saggies met mekaar gepraat. Die lede van groep 28 het

ewe-eens 'n sirkel gemaak en ook saggies met mekaar gepraat.
 Beskuldigde 1 het sy groep verlaat en na die 28 groep gestap.
 Daar aangekom het hy "sy duim opgelig met 'n gebalde vuus" - die
 teken van groep 26 wat as die "ses teken" bekend staan. Groep
 28 het gereageer met hulle teken - bekend as die "agt teken" (die
 hand word opgehou met die pinkie en die vinger langs die pinkie
 toegevou in die palm, die middelvinger en wysvinger reguit na
 bo en die duim opwaarts). Onder leiding van beskuldigde 1
 het groepe 26 en 28 (wat elk uit meer as twintig lede bestaan
 het) toe 'n groot sekumba-gevorm en saggies gepraat sodat ander
 nie kon hoor nie. Kort daarna het die twee groepe opgestaan.
 Beskuldigde 1 het aan hulle gesê:

"Julle moet hulle nie doodmaak nie, maar
 net vir hulle steek. Daardie een, Mtebe,
 moet doodgemaak word."

Hy het bygevoeg dat hy Mtebe, d.w.s. die oorledene, se lyk wil
 hê want hy "verkoop baie sy mond". Groepe 26 en 28 het 'n ry
 gevorm dwars oor die breedte van die sel. Beskuldigde 1 het
 'n hemp uitgetrek en om sy linkerarm en hand vasgemaak en gesê:

"Manne...../7

"Manne kom laat ons hulle gaan haal."

Die big five groep het opgestaan, komberse of matte geneem en voor hulle gehou. Lede van groep 28 het begin om hulle met bekers en skoene te gooi terwyl hulle met die komberse of matte die aanslag afgeweef het. Groepe 26, 27 en 28 het tot by die big five groep, wat teen die muur bly staan het, beweeg en met skerp voorwerpe begin steek. Beskuldigde 1 het die oorledene aan sy onderbene beet gekry en hom getrek na die deur van die toilet toe. Meeste van die lede van die big five groep het beseerd rond gelê. Beskuldigde 1 het die oorledene, wat op sy maag gelê het, 'n paar keer met 'n skerp yster op die rug gestee. Beskuldigde 2 het ook die oorledene gestee met 'n mes wat beskuldigde 1 aan hom gegee het nadat sy eie mes ondoeltreffend was. Beskuldigde 3 het op die oorledene se sitvlak gesit en met 'n skerp voorwerp 'n hou gestee. Terwyl hy die tweede keer steek het die seldeur oopgegaan. Beskuldigde 1 het toe gesê:

"Een wat durf getuig sal in die lokasie gaan slaap."

Lt. Naser, /8

Lt. Neser het toe ingekom en al die prisoniers wat nie beseer was nie uit laat gaan. Die getuie het ook getuig dat hy gesien het dat van die aanvallers die toiletbakdeksels hanteer het. Voorts het hy gesê dat lede van die big five groep slegs komberse of matte en nie wapens gehad het nie.

Benewens te getuig oor die beweerde aanrandings wat op hulle gepleeg was, het George, Johannes, James en Shadrack ook algemene getuienis gelewer oor die onluste in sel 8. Nie een van hulle het Tiger se getuienis gestaaf dat beskuldigde 1 die leier van die aanval op die big five groep was nie of dat hy gesê het dat die oorledene om die lewe gebring moes word nie. Trouens George, Johannes en Shadrack het getuig dat beskuldigde 4 die rol van leier gespeel het en sy makkers aangehits het deur "Up" te skreeu. Al vier van hulle het verklaar dat die aanval deur kringvorming voorafgegaan is: George dat groepe 26 en 28 eers afsonderlik en toe gesamentlik dit gedoen het; Johannes en James dat groepe 26, 27 en 28 dit saam gedoen het en Shadrack dat groepe 26 en 28 saam 'n kring gemaak het.

Met betrekking tot die aanranding op die oorledene, het George gesê dat beskuldigdes 2 en 3 hom aan sy klere getrek het en hom met messe gesteek het. Johannes het beweer dat beskuldigde 2 hom aan die voete gesleep het terwyl beskuldigde 1 hom gesteek het en 'n ander persoon hom met 'n beker geslaan het. James het getuig dat beskuldigdes 1, 2 en 3 die oorledene gegryp het en hom gesteek het. Shadrack het ook gesê dat beskuldigdes 1, 2 en 3 die oorledene gesteek het.

Ander getuies wat ten behoewe van die Staat getuig het was vyf beamptes van die departement Gevangeniswes. Een van hierdie getuies was bewaarder Erasmus wat onder strawwe kruisverhoor ontken het dat hy te enige tyd messe aan lede van die big five groep gegee het.

Beskuldigdes 1, 2 en 3 het nie by die verhoor getuig nie. Beskuldigde 4 het 'n onbeëdigde verklaring afgeleë tot die effek dat hy deur lede van die big five groep aangeval is en dat daar toe 'n algemene "oorlog" in die sel ontstaan het. Jantjie Thafeni het namens die verdediging getuig. Kortliks

kom sy getuienis daarop neer dat hy ook op 7 Oktober 'n prisonier in sel 8 was. Kort na die prisoniere in die sel toegesluit was het die oorledene vir ene Smallbooi, 'n lid van groep 26, met 'n mes aangerand. 'n Ander lid van die big five groep, Joseph Mtupi, het sy manne met die wekroep "Up" tot 'n stryd met groep 26 aangespoor. Die bakleiery het ontvlam en hy (Jantjie) het by 'n tralieraamwerk binne die sel opgeklouter en daaraan vasgeklou terwyl die geveg agter sy rug plaasgevind het. Hy het niks verder gesien nie en daar gebly hang totdat die deur van die sel oopgemaak was.

By die verhoor is daar namens die beskuldigdes ook klem gelê op die ondervermelde inskrywing in die versoekboek van die Bloemfontein Gevangenis:

"Gevangene Taje beweer dat bewaarder Erasmus wapens aan die big five, onder andere Speelman Mzebenzi verskaf het om die bakleiery in sel nommer 8 op Maandag 7 Oktober 1974 te bewerkstellig."

Op grond van bostaande inskrywing, beskuldigde 4

se...../11

se verklaring en die getuienis van Jantjie het die beskuldigdes by die verhoor aangevoer dat die big five groep, ingevolge die opdrag van Joseph Mtup1, die aggressiewe groep was en 'n aanval op groepe 26 en 28 geloods het met wapens wat Erasmus hulle laat toekom het en derhalwe dat nie buite redelike twyfel bewys is dat die beskuldigdes en hulle mede bendeledede nie uit noodweer opgetree het nie.

Die Hof a quo het na oorweging van die getuienis as 'n geheel tot die gevolgtrekking gekom dat Tiger in hooftrekke die waarheid gepraat het, dat die suggestie dat Erasmus die big five groep van wapens voorsien het vergesog is en het Jantjie se getuienis verwerp. Die slotsom waartoe die Hof a quo buite redelike twyfel gekom het, kan kortliks soos volg saamgevat word:

- (a) Groepe 26 en 28 het tydens die kringvorming besluit om die big five aan te val en aan te rand onder andere met die wapens wat in die sel gevind was.

(b) Beskuldigdes..../12

- (b) Beskuldigdes 1, 2 en 3 het deel gehad in gemelde besluit, 'n gemeenskaplike doel gevorm met die ander lede van groepe 26, 27 en 28 om die big five groep aan te rand en ter uitvoering van daardie doel gesamentlik met die ander die gemelde groep, insluitende die oorledene, aangerand.
- (c) Die beskuldigdes die oorledene gepak het, aangerand het en beseer het.
- (d) Die beserings wat die beskuldigdes veroorsaak het, bygedra het tot die oorledene se dood ondanks die ernstige noodlottige beserings wat reeds deur stomp geweld teenoor hom gepleeg kon gewees het en deur een of meer van die lede van die aanvallende bende in die loop van die aanval toegepas was.
- (e) Beskuldigdes het subjektief besef dat die oorledene tydens die gesamentlike aanranding

dodelik beseer sou kon word en in weerwil
 daarvan volhard het met die aanranding sonder
 om ag te gee of iemand daardeur aldus beseer
 sou word of nie.

In hierdie Hof is daar ten behoeve van die beskuldigdes 'n hoofargument en 'n alternatiewe argument tot ons gerig. Eersgenoemde kan kortliks behandel word. Die betoog is dat die wyse waarop die akte van beskuldiging saamgestel is die Staat beperk tot 'n aantyging dat die beskuldigdes dit ten laste gelê word dat hulle afsonderlik en slegs met die toediening van wonde deur messe of skerp voorwerpe die dood van die oorledene veroorsaak het. Op hierdie aantyging, so lui die betoog, moet die Staat staan of val: Die akte van beskuldiging op aanklag, 1. verskil ooglopend van die aanranding aanklagtes wat die gewraakte optrede wys aan "die een of ander of almal van hulle", is geensins gegrond op die leerstuk van gemeenskaplike doel nie en belet derhalwe 'n beskouing soos dié gevolg deur die Hof a quo. Hierdie is, na my mening, 'n tegniese benadering wat strydig

is met 'n realistiese sisteem van strafproses'. Die verhoor was voorafgegaan deur 'n voorlopige verhoor wat aan die lig gebring het op welke feite die vervolging berus. Bowendien het die aanklaer, met die aanvang van die verhoor in die loop van sy openingsrede, duidelik en ondubbelsinnig voorspel wat die Staat se saak sou wees.

"Die strekking van die Staat se getuienis,"
het hy verklaar,

"sal wees dat ... in ... sel nommer 8 was daar verskillende 'groepe' gevangenes teenwoordig. Hulle was vergader. Hulle was ongeveer 60 na 70 stuks siele, in groepe 26 en 28 en hulle het toe groepeer en groep 5, die big five, aangeval met allerhande voorwerpe, stomp en skerp. Tydens die aanval ... is die oorledene ... ook deur stoppgeweld en skerp voorwerpe aangerand as gevolg waarvan hy dan dieselfde dag in die hospitaal oorlede is."

Bostaande is 'n getroue opsomming van die saak soos dit by die verhoor ontplooi het. Dit was dus uit die staanspoor onteenseglik helder dat die saak op die grondslag van gemeenskaplike doel gevoer sou word. Die saak was inderdaad deurgaans, sonder

sonder beswaar, op hierdie grondslag in die Hof a quo gevoert. Dit volg, in die lig van hierdie oorwegings, dat daar geen sprake van kan wees dat die appellante deur die bewoording van die akte van beskuldiging veronreg was nie. Dit is dus onnodig om te oorweeg of die afwyking in die onderhawige akte van beskuldiging van die breë deur art. 323 van Wet 56 van 1955 veroorloofde bewering dat die appellante die oorledene "wederregtelik, onwettiglik en kwaadwilliglik gedood en vermoor het", die Staat beperk tot 'n aanval met skerp voorwerpe en daarvan weerhou om 'n beroep op die leerstuk van gemeenskaplike doel te maak. Die hoofargument kan dus, na my mening, nie slaag nie.

Die alternatiewe betoog, wat namens al drie appellante geopper is, kom daarop neer dat die Hof a quo fouteer het by die beoordeling en wesentlike aanvaarding van Tiger se getuienis. Die kritiek teen sy getuienis is hoofsaaklik (a) dat dit nie ten volle versoenbaar is met die mediese getuienis ten aansien van die oorledene se beserings nie; (b) dat daar

weersprekings voorkom tussen sy hoofgetuienis en sy getuienis by die voorlopige verhoor aan die een kant en sy getuienis gedurende kruisondervraging aan die ander kant; (c) dat hy op vele punte weerspreek word deur die klaers en (d) dat, met inagneming daarvan dat Tiger se karakter en eerlikheid verdag is, dit nie 'n voldoende grond vir die aanvaarding van sy getuienis is dat hy slegs in hooftrekke die waarheid gepraat het nie.

Dit blyk o.a. uit ondervermelde passasies in die uitspraak dat die Hof a quo die getuienis van Tiger met omsigtigheid beoordeel het en sigself deeglik voorgelig het met betrekking tot sy getuienis:-

"Die klaers is weliswaar almal geharde misdadigers en hulle sowel as Tiger is geensins voorbeeldige prisoniers nie want hulle is almal C groep gevangenes."

"Tiger is egter ook 'n gevangene wat weens diefstal tot gewoonte misdadiger verklaar is en tans die onbepaalde vonnis uitdien. Sy karakter is derhalwe geensins onbesproke nie en hy is deur die klaers weerspreek ten aansien van nommer 1 beskuldigde se leidende rol in die beweerde aanval op die Big Five bende."

[illegible]

Voorts het die Hof a quo rekening gehou met die kritiek wat teenoor Tiger se getuienis uitgespreek is, soos o.a. uit ondervermelde uittreksels blyk:

"Alhoewel sy beskrywing van die toediening van die steekwonde deur hulle nie in alle opsigte met die mediese getuienis vereenselwigbaar is nie, is dit te verstande dat Tiger in die warboel wat daar seersekerlik tydens die geveg geheers het, eerlik mislei kon gewees het aangaande die trefpunte van die steekhoue."

"Hy het ook beweer dat sekere van die 26 bende die Big Fives deursoek het voordat hulle na die agtermuur van die sel geskuif het en dat hulle die deursoeking weens vrees, gedweë toegelaat het. Hy het egter erken dat hy die beweerde deursoeking in sel 8 nie gemeld het toe hy tydens die voorlopige ondersoek getuig het nie en ook nie terwyl hy sy hoofgetuienis voor hierdie Hof afgelê het nie.

Sy verduideliking was dat hy nie daaromtrent ondervra was nie.

Die Staat het sonder enige beswaar toegelaat dat Mev. Klopper wat namens beskuldigde 1 optree, dit aan Tiger tydens kruisondervraging stel dat hy die beweerde plekaanwysing deur beskuldigde nommer 1 ook nie tydens die voorlopige ondersoek

gemeld...../18

gemeld het nie. Dit moet derhalwe aanvaar word dat die Staat stilswyend erken het dat Tiger dit nie toe genoem het nie.

Kyk na: R.v. Kupeka and Others, 1957 (1) S.A. 399 (A.D.) op p. 401-402.

Tiger se verduideliking daaromtrent is onduidelik maar kom blykbaar daarop neer dat hy nie daarvoor gevra was nie of dat die tolk sy getuienis gebrekkiglik getolk het. Daar is inderdaad 'n aanduiding dat daar iets met die oortolking van daardie getuienis geskort het. So het Tiger byvoorbeeld beweer dat die tolk verkeerdelik sy getuienis gedurende die voorlopige ondersoek getolk het as synde dat beskuldigde 1 oorgeloop het van die 28 na die 26 bende terwyl dit net die teenoorgestelde was.

Inderdaad is dit so dat sy getuienis in die voorlopige ondersoek in hierdie opsig genotuleer is dat iemand oorgeloop het van die 28 na die 26 bende. Maar dit daar gelaat.

Niemand anders het gesê dat daar so 'n deursoeking of plekaanwysing was nie en die meeste van die klaers het trouens getuig dat hulle en die lede van die Big Fives uit hul eie na die agterste muur gegaan het. Ten aansien van die beweerde deursoeking deur die 26, is Tiger derhalwe deur niemand gestaaf nie en is hy deur die klaers weer-sprek betreffende die beweerde plekaanwysing deur nommer 1 beskuldigde."

"Hy het die beweerde deursoeking van die

Big...../19

Big Fives deur die 26's nie in die voorlopige ondersoek of tydens sy hoofgetuienis vermeld nie en het die beweerde plekaanwysing vir die Big Fives deur beskuldigde 1 ook nie tydens die voorlopige ondersoek genoem nie."

Waar daar enigsins rede bestaan het om skepties teenoor sy getuienis te staan het die Hof a quo nie daarop gesteun nie:

"Sy verduideliking daaromtrent kan die waarheid wees en dit kan wees dat beskuldigde 1 werklik die leidende rol gespeel het wat deur Tiger beskryf was. Daar is egter die suggestie van 'n motief vir wraakneming teen beskuldigde nommer 1, en in die lig van die ander oorwegings nou so pas genoem, sal sy getuienis aangaande laasgenoemde se rol ter aanvoering van die aanval, versigtigheidshalwe nie aanvaar word nie."

In die breë gesien, dui die benadering van die Hof a quo daarop dat Tiger se getuienis slegs op gesteun kan word indien dit staving uit ander oorde ontvang. By wyse van voorbeeld haal ek aan uit die uitspraak:-

"Wat die kringvorming betref, is Tiger egter gestaaf deur al die klaers. George Ntsoeu en Shadrack Wanga getuig albei van die twee kringe wat later in een groot kring saamgesmelt het en James Koetla en Johannes Raphalala noem albei die groot kring wat

volgens hulle gesamentlik deur 26, 27 en 28 gevorm is."

"Wat die kringvorming deur die 26 en 28 bendes en die daaropvolgende aanval betref, staaf meeste van hulle egter vir Tiger soos reeds hierbo uiteengesit en is Tiger ook ten aansien van ander aspekte gestaaf deur ander getuies soos Erasmus en Lefele, sersant Mothibe en kolonel Shaeffer'.

Tiger is derhalwe geensins 'n enkel getuie wat daardie gebeure betref nie en die getuienis van die ander Staatsgetuies wat bo en behalwe die klaers en Tiger namens die Staat hier getuig het, is sonder huiwering deur ons eenparig as die waarheid aanvaar'."

"Wat die uitsoek en die wegsleep van die oorledene aan betref, getuig al die klaers ook dat hy blykbaar uitgesonder en uitgesoek was vir spesiale geweldpleging, en deur een of ander of almal van beskuldigdes 1, 2 en 3 weggesleep en gesteeek was'. Tiger is derhalwe in 'n mate deur die klaers gestaaf in hierdie opsig."

"Die getuienis het onteenseglik laat blyk dat die Big Fives slegs nege of tien was wat in sel 8 daardie aand opgesluit was terwyl die 26 en 28 bendes gesamentlik meer as dertig was'. Die hoeveelheid voorwerpe wat as items 1-19 van Bewysstuk 1 voor die Hof is, is ongeveer dubbel die getal Big Five's wat daardie aand in sel 8 was, wat

'n aanduiding was dat dit nie hulle wapens was nie. En dit is op die aanvaarde getuienis duidelik dat hulle die groep was wat daardie aand bang was dat hulle in sel 8 aangerand sou word."

Die faktore hierbo aangestip lewer die bewys van versigtige beoordeling van die getuienis as geheel met 'n volle begrip van die gevare wat kleef aan die aanvaarding van die getuienis van persone van twyfelagtige eerlikheid en integriteit. (Vgl. Rex v. Kristusamy, 1945 A.D. 549 op p. 556). In die lig hiervan en met inagneming van die voordele wat 'n verhoorhof met betrekking tot die beoordeling van feitlike vraagstukke geniet en gesien die feit dat nie een van die beskuldigdes getuienis afgelê het nie, is dit, myns insiens, onmoontlik om die oortuiging uit te spreek dat die Hof a quo fouteer het by die aanvaarding van Tiger se getuienis en die bevinding dat beskuldigdes 1, 2 en 3 deel gehad het in die besluit om die big five groep aan te rand. Ofskoon daar 'n moontlikheid bestaan dat Tiger in sommige opsigte (soos bv. dat beskuldigde 1 gesê het dat hy die oorledene se lyk wou hê wat by geen ander getuie

the first of the two is the
 the second of the two is the
 the third of the two is the
 the fourth of the two is the
 the fifth of the two is the

the sixth of the two is the

the seventh of the two is the

the eighth of the two is the
 the ninth of the two is the

the tenth of the two is the

the eleventh of the two is the

the twelfth of the two is the

the thirteenth of the two is the

the fourteenth of the two is the

the fifteenth of the two is the

the sixteenth of the two is the

the seventeenth of the two is the

the eighteenth of the two is the

the nineteenth of the two is the

the twentieth of the two is the

the twenty-first of the two is the

weerklink gevind het nie) oordryf het, is die bevinding dat hy in hooftrekke die waarheid gepraat het, na my mening, nie aanvegbaar nie.

Daar is een oorblywende vraag nl. of aanspreeklikheid ten aansien van iedereen van die beskuldigdes uit hoofde van sy eie mens rea bewys is. (Vgl. S. v. Malinga and Others, 1963 (1) S.A. 692 (A.D.) op 694 F; S. v. Thomo and Others, 1969 (1) S.A. 385 (A.D.) op 394 A-C). Dat die opset om die oorledene om die lewe te bring aan iedereen van die beskuldigdes toegeskryf moet word, ly na my mening, geen twyfel nie. Die beskuldigdes het saam met 'n aantal ander persone 'n bende op die been gebring en 'n aggressiewe aanslag met dodelike wapens geloods op 'n kleiner, ongewapende groep. 'n Gesamentlike besluit is geneem om die aanslag te loods. In die lig van die hoeveelheid wapens, die aard daarvan en die versuim om getuienis te lewer is die afleiding onvermydelik dat elke lid van die aanvallende bende moes voorsien het dat die aggressiewe aanval die dood van een of meer lede van die kleiner groep kon veroor-

saak. Die Hof a quo het, m.i., in hierdie omstandighede tereg beslis dat deur met die aanranding te volhard met die bewustheid van die moontlikheid dat iemand die lewe mag laat, die beskuldigdes skuldig aan moord is. Ons was nie versoek om met die vonnis in te meng nie.

Die appèl word afgewys.

G.P.C. Kotzé

G.P.C. KOTZÉ 26.11.76.
APPÈLREGTER

TROLLIP AR.)

MULLER AR.)

stem saam